

gazete duvar

kitaP.

SAYI: 136 YIL: 3

Baronlar Savaşı
Kırmızı Kedi
Yayınları'ndan...

ŞERMIN YAŞAR

gazeteduvar.com.tr

**ŞERMIN
YAŞAR**

4

**Ailenin ekip biçtiği hayatlar:
Deli Tarla**

metin yetkin

10

**Şermin Yaşar: Ben de
öykücü kalıvereyim,
olmaz mı?**

anıl mert özsoy

14

**Dünyanın dönüyorum diyebilmesi
için 'arkası mutlaka gelmeli'**

beyza ertem

23

**Kaçış Rampası:
Susarak konuşan öyküler**

öykü gizem gökgül

27

**Mavi Bilet:
Feminist bir distopya**

okan çil

32

**Gelecek kuşaklar için yeni
bir 'geçmiş': Cevahir**

soner sert

36

**Emel Akal: Müslüman
komünistler Kızıl Ordu'yla
birlikte savaştı**

esin ileri

Yayın Sahibi
AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına
Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni
Ali Duran Topuz

**İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü
Anıl Mert Özsoy

Grafik Tasarım
Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Metin Yetkin, Beyza Ertem,
Ezgi Sivrikaya, Soner Sert,
Anıl Mert Özsoy, Öykü Gizem Gökgül,
Okan Çil, Esin İleri

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı
İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı, haber
ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND
Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye
aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta kapağımıza Şermin Yaşar'ı taşıdık.

Şermin Yaşar'ın öykü kitabı 'Deli Tarla', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Yaşar kitabında, Türkiye coğrafyasının aile ve toplum yapısının birey üzerindeki yansımaları, başta anne figürü üzerinden olmak üzere, odak noktasına koyarak insan psikolojisini ince ince işliyor. Metin Yetkin, Yaşar'ın öykülerini inceledi.

Ayşegül Devecioğlu'nun kaleme aldığı 'Arkası Mutlaka Gelir', Metis Yayınları tarafından yayımlandı.. Devecioğlu, 7 öyküden oluşan 'Arkası Mutlaka Gelir' ile kaleminin aşına olduğumuz nitelikleriyle örülü öyküler sunuyor okurlarına, herhangi bir şaşkınlığa yahut hayal kırıklığına imkân tanımıyor. Beyza Ertem kaleme aldı.

Halil Yörükoğlu'nun ilk öykü kitabı 'Kaçış Rampası', Sel Yayıncılık etiketiyle raflardaki yerini aldı. Birbirlerini tematik olarak bütünleyen öykülerden oluşan bu ilk kitap, akıcı ve etkileyici diliyle, yazar ile okurlar arasında uzun soluklu bir ilişkinin başlangıcını ve yazarın daha da sıkı dokunmuş öyküler yazacağını müjdelere nitelikte. Öykü Gizem Gökgül yazdı.

Sophie Mackintosh'un ikinci romanı 'Mavi Bilet', Can Yayınları tarafından yayımlandı. Erkek egemen bir dünyada kadının ve kadınlığın tartışıldığı 'Mavi Bilet', okuru zamansız bir gelecek toplumuna götürüyor, ancak bu gelecek hayli karamsar ve öjenik bir akılla yönetiliyor. Okan Çil'in kaleminden...

Emel Akal'ın son çalışması 'Müslüman Komünistler: Petrograd-Kazan', İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Esin İleri Akal ile kitabını, Mustafa Suphi'yi ve SSCB'yi konuştu.

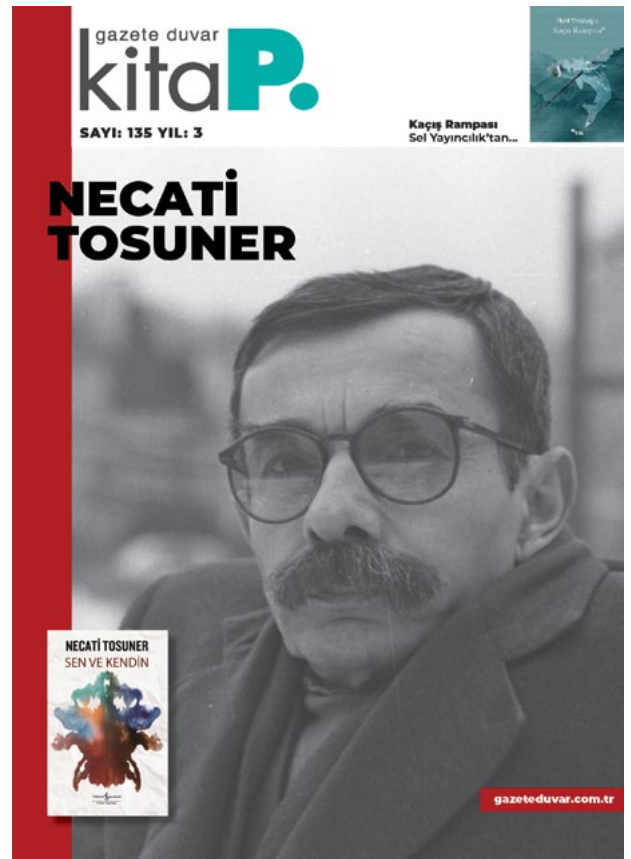
Hüseyin Solgun'un kaleme aldığı 'Cevahir' kitabı Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. Kitapta, Hüseyin Cevahir'in kısa süren yaşamı, Solgun'un birinci ağızdan edindiği tanıklıklar ve dönemin yazılı belgeleri üzerinden anlatılıyor. Dönemin siyaset anlayışı, eylem ve teorik çalışmaları Solgun tarafından inceleniyor ve bugünün süzgecinden geçirilerek kronolojik olarak okura sunuluyor. Soner Sert yazdı.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

Önceki sayıda;
Necati Tosuner...
Sen ve kendin: Bir iç
hesaplaşma romanı

Ailenin ekip biçtiği hayatlar: Deli Tarla

Şermin Yaşar'ın öykü kitabı 'Deli Tarla', Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Yaşar kitabında, Türkiye coğrafyasının aile ve toplum yapısının birey üzerindeki yansımalarını, başta anne figürü üzerinden olmak üzere, odak noktasına koyarak insan psikolojisini ince ince işliyor.

metin yetkin

‘Deli Tarla’, on altı öyküden oluşmakta. Kitaba adını veren öykü ise okuru ilk sırada karşılıyor. Daha bu öyküden itibaren yazarın insan psikolojine ne kadar hâkim olduğunu ve Türkiye coğrafyasını ne kadar iyi tanıdığını anlıyor okur.

Deli Tarla, Şermin Yaşar, 192 syf., Doğan Kitap, 2020.

Çocuk edebiyatına kazandırdığı pek çok eserle tanıdığımız Şermin Yaşar’ın, ‘Tarihi Hoşça Kal Lokantası’, ‘Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu’ ve ‘Gelirken Ekmek Al’ isimli öykü kitaplarının ardından Türkiye coğrafyasında aile ve toplum ekseninde, özellikle de anne figürü etrafında şekillenen hayatları konu edindiği dördüncü öykü kitabı ‘Deli Tarla’ Doğan Kitap etiketiyle okurla buluştu.

‘Deli Tarla’, on altı öyküden oluşmakta. Kitaba adını veren öykü ise okuru ilk sırada karşılıyor. Daha bu öyküden itibaren yazarın insan psikolojine ne kadar hâkim olduğunu ve Türkiye coğrafyasını ne kadar iyi tanıdığını anlıyor okur. Zira adından da anlaşıldığı üzere ‘Deli Tarla’ bir köy öyküsü. Pek çok tarlaya, araziye sahip olan bir köy ailesinin babası bir gün bir tarlaya küçük bir kulübe yapıyor; buraya bir yatak ve birkaç ufak tefek eşya koyuyor ve bazen geceleri orada kalıyor. Ancak bir zaman sonra deliriyor ve tarlanın adı ‘Deli Tarla’ oluveriyor. Zaten öykünün başında babanın vefatından sonra kardeşlerin bu tarlayı almamak için avukatla ve birbirleriyle tabiri caizse güreştiğine tanık olmaktadır. Nihayet tarla, kahraman bakış açısıyla yazılan öykünün anlatıcısı Kerim’in içkiyi fazla kaçırıp aile bireylerini arayıp kendini rezil etmesiyle kendi tabiriyle ona “kakalanıyor”.

“En münasibi o, tabii ya! Her şeyi Kerim’e kakalamak en münasibi! Ulan bütün ömrüm böyle geçti benim. Bana yengemin kız kardeşini münasip gördünüz. Ben ister miyim acaba diye düşünmeden beni o dişlek baldızla nişanladınız. Altı ay sonra nişanı attık diye yirmi senedir küs o yengem bana. Abimle aram bozuldu, adam kaç senedir doğru düzgün yüzüme bakmıyor. Kendi sevdiğim kızla evlendim, iki senede yapmadığını bırakmadı yengem. Dayanamadı kız terk etti

Zira adından da anlaşıldığı üzere ‘Deli Tarla’ bir köy öyküsü. Pek çok tarlaya, araziye sahip olan bir köy ailesinin babası bir gün bir tarlaya küçük bir kulübe yapıyor; buraya bir yatak ve birkaç ufak tefek eşya koyuyor ve bazen geceleri orada kalıyor. Ancak bir zaman sonra deliriyor ve tarlanın adı ‘Deli Tarla’ oluveriyor.

beni, boşandık, rahatladınız. Şimdi dişlek baldız bile mutlu, dişleri de yaptırmış, bir ben yalnızım. Tayin isteyip gidecektim, münasibi yakınımızda olman dedi babam, al, kaldım göt kadar ilçede. Babam öldü, annem kışları yalnız kalıyor köyde, herkesin kendi ailesi var, Ayşegül ters biridir, geçinemiyorlar, en münasibi annemiz Kerim’de kalsın dediniz. Annem senelerce kışı bende geçirdi. Ayşegül ters, ben düzüm çünkü. Şimdi de münasibi benim deli tarlayı almam.” (s.14-15)

Aile, bireyin seçemediği ve zorunlu olarak rüş-tünü kazanana kadar içinde bulunduğu yapı. Homojen bir yapı arz etmeyen aileyi ötekilerden oluşan heterojen bir yapı olarak görmek daha makul. Bu noktada, Sartre’ın “Cehennem öteki-dir” deyişi akla geliyor. Buradan hareketle aile bireylerinin karakterlerini, birbirleri hakkında ne düşündüklerini ve aile içi çatışmaları ince ince işlemiş yazar. Bu çatışmaların türevlerini sonraki öykülerde de görmek mümkün. “Adieu Hala” öyküsü mesela, Almanya’ya giden ailesini beklerken yaşlanan, bu uzun bekleyiş yüzünden akıl sağlığını yitiren bir halanın ve ona yarenlik eden yeğeni Nazlı’nın öyküsü. Nazlı’nın annesi-ni bencil olarak nitelemesi ve annesi tarafından terk edildiği için halasını anne bellemesi fakat daha dokuz yaşında Münevver Hala’nın “onlar gibi olmadığını” babasından öğrenmesiyle ömür boyu oynayacağı bir oyunu sabırla sürdürme-si, hatta halasını iyi etmek için birtakım teşeb-büslerde bulunması da dikkate değer. “Kâmil’in Denizkızı” öyküsünde de kaynağını annenin ve-fatından alan bir travma işlenmekte. Başka öy-külerde ise temizlik takıntısı, bağnazlık, ilgisizlik, terk edilmişlik gibi türlü hadiselerin aileleri parçaladığını, aile bireylerinde travmalara yol açtığını görmektediriz. “Seni Seviyorum Aşkım, Nice Senelere” öyküsünün girişinde bu tarz bir aile yapısı betimlenmekte:

Babası Fikret henüz bebekken ölmüş, annesi bir başkasına kaçmıştı. Fikret dedesinin yanında amcaları, halaları ve babaanneleriyle büyümüşü. Dedesinin dört eşi vardı ve hâlâ gözü başkalarındaydı. Çocuğun geçtiği yol bu olunca, vardığı nokta da çok ötesi olamamıştı.”

“Annemin sigara, nargile, her nevi alkol, tiryak, müsekkin madde başta olmak üzere, kolonya, parfüm dahil alkol içeren sıvıya ve dahi içinde nikotin bulunduğu iddiasıyla patlıcana, hatta olur da parmağımızın arasına alıp mahsustan sigara yaparız kaygısıyla çubuk krakere kadar beslediği büyük bir kini vardı.” (s.148)

Sigara, alkol vb. maddelerin bağımlılık derecesinde tüketilmesinin zararları aşikâr fakat öyküdeki anne figürü antidepresan kullanan babaanneden, berber olduğu için elleri kolonya kokan Davut Enişte’ye kadar pek çok insanın eve girişini yasaklamakla kalmamış, patlıcan yemekten televizyon izlemeye kadar onlarca yasakla örülü bir aile yapısı inşa etmiş. Tabîî olarak, kapsadığı bireylerin psikolojilerini darma-duman eden bu aile yapısı dağılmaya mahkûm.

Başka bir öyküde ise yetim kalan Fikret’in, şoför girdiği işte çok çalışıp patronunun gözüne girip onun sağ kolu olmayı başardıktan sonra patronun kızıyla evlenmesi ama gözünün hep dışarıda olması konu edilmekte.

“Babası Fikret henüz bebekken ölmüş, annesi bir başkasına kaçmıştı. Fikret dedesinin yanında amcaları, halaları ve babaanneleriyle büyümüşü. Dedesinin dört eşi vardı ve hâlâ gözü başkalarındaydı. Çocuğun geçtiği yol bu olunca, vardığı nokta da çok ötesi olamamıştı.” (s.55)

Fikret’in çocukluğunda bastırdığı duyguların yetişkin yaşında ortaya çıkmasına tanıklık ediyor burada okur. Zira yetim kaldığı için baba figüründen mahrum kalan Fikret, üstüne annesi tarafından terk edilmiş. Annesi tarafından terk edildiği gerçeğiyle yüzleşemeyen Fikret, acısını eşini aldatarak, diğer kadınlara türlü vaatlerde

Kitapta kimi öyküler trajikomik bir karakter arz etmekte. ‘Senden Çocuğum Olsun İstiyorum’

öyküsünde, mahallenin isimleriyle müsemma, en sessiz iki kişinin, Sakine ve Duran’ın kaçmaları, ilk çocuklarının bebekliğinde ağlayarak, çocukluğunda ise türlü taşkınlıklar yaparak mahallenin huzurunu kaçırmaları mizahi bir üslupta anlatılmış.

bulunup onları oyalayarak, farkında olmadan hayatını kadınlardan öç almaya çalışarak geçirmekte. Dedesini örnek alması da bu hakikati görmesini engelleyen bir perde.

Kimi öyküler ise trajikomik bir karakter arz etmekte. “Senden Çocuğum Olsun İstiyorum” öyküsünde, mahallenin isimleriyle müsemma, en sessiz iki kişinin, Sakine ve Duran’ın kaçmaları, ilk çocuklarının bebekliğinde ağlayarak, çocukluğunda ise türlü taşkınlıklar yaparak mahallenin huzurunu kaçırmaları mizahi bir üslupta anlatılmış.

“Marş Marş” isimli öyküde de üşengeçlik yüzünden ev-iş arasındaki mesafeyi gözünde büyüten, bu yüzden de gizliden gizliye memur olarak çalıştığı belediye dairesinde yaşamaya başlayan bir adamın başından geçenler de yine aynı üslupta tahkiye edilmiş. “Dünya Ahiret Abimsin” isimli öyküye gelirsek, suya sabuna dokunmayan bir insanın küçük bir kurnazlık yaptıktan sonra düştüğü haller de komik unsurun trajik unsurla iç içe geçmesinin bir örneği. Zaten öykülerin çoğunda ikisi bir arada.

Şermin Yaşar’ın öyküleri betimleme değil olay ağırlıklı. Bu minvalde pek çok öyküde klasik kurgunun “serim-düğüm-çözüm” yapısı mevcut. Zaten öykülerin en vurucu tarafı çözüm bölümünün genellikle sarsıcı olması. Okurun merak unsurunu kamçılayan, sonunda hayrete sevk eden metinler. Bu iskeletin içerisinde yazar Türkiye coğrafyasının aile ve toplum yapısının birey üzerindeki yansımasını, başta anne figürü üzerinden olmak üzere, odak noktasına koyarak insan psikolojisini ince ince işlemiş. Zaten bazı öykülerde kahramanlar soluğu psikolog veya psikiyatristte almakta. Yine de profesyonel yardım onlar için yeterli değil.

Şermin Yaşar'ın öyküleri betimleme değil olay ağırlıklı. Bu minvalde pek çok öyküde klasik kurgunun “serim-düğüm-çözüm” yapısı mevcut. Zaten öykülerin en vurucu tarafı çözüm bölümünün genellikle sarsıcı olması.

“Psikoloğa gitmeyi denedim. Her şeyi anlattım. Annemin var olan yokluğunun beni derinden sarstığını, annem tarafından bir nevi terk edildiğimi söyledi. ‘Geçmişten bugüne gelince anneniz olmaya aday belirlediğiniz bir eş bulmuşsunuz ancak o da sizi terk etmiş. Biliyor musunuz insan aşına olduğu duyguya yapışır. Yani o duygu onu zedelemiş bile olsa güvenilir gelir. Çünkü anneden gelmiş ve aşinasınız. Böyle bir eş seçmeniz onu anne yapmanız ve terk edilmeniz çocukluğunuzun tekrarı’ dedi. Bunu biliyoruz da ne yapacağız, Aslı’yı özledikçe annemi öldürmek istiyorum, diyemedim. Bir sonraki seansta görüşmek ve bir daha asla görüşmek üzere randevulaştık.” (s.166)

Yani, Şermin Yaşar, öykülerinde köyden kasabaya, kasabadan şehre, çiftçiden işçiye, işçiden doktora kadar farklı mekân ve kişi yelpazeleleriyle insan psikolojisinin işleyişinden hareketle seni, beni, bizi anlatan metinler olarak karşımıza çıkmakta.

Şermin Yaşar: Ben de öykücü kalıvereyim, olmaz mı?

Şermin Yaşar'ın son öykü kitabı Deli Tarla, Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Olay ağırlıklı öyküleriyle tanınan Yaşar'la edebiyat yolculuğunu konuştuk.

anıl mert özsoy

Şermin Yaşar'ın son öykü kitabı Deli Tarla, geçtiğimiz günlerde Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Türkiye'nin toplumsal dinamiklerinden yola çıkarak öykülerini kuran yazar, annelik kavramını psikolojinin imkanlarına dayanarak işliyor. Yaşar'la edebiyat yolculuğunu konuştuk.

Şermin Yaşar, son yıllarda ülkenin en dikkat çekici yazarları arasına girdi. Çocuk edebiyatıyla başlayan yolculuğunda peşpeşe öykü kitapları yayımladı ve yetişkin okurlar için de ilgi odağı oldu.

Yaşar'ın son öykü kitabı Deli Tarla, geçtiğimiz günlerde Doğan Kitap tarafından yayımlandı. Türkiye'nin toplumsal dinamiklerinden yola çıkarak öykülerini kuran yazar, annelik kavramını psikolojinin imkanlarına dayanarak işliyor. Şermin Yaşar'la edebiyat yolculuğunu konuştuk.

Deli Tarla, geçtiğimiz günlerde okurla buluştu. Öykülerinizin yazım süreciyle başlamak isterim...

Ben bir öykü kitabım için öyküleri seçerken içinden hep bir tanesini bir sonraki kitaba ayırıyorum. Böylece yeni öykü kitabının ilk öyküsü zaten hazır oluyor. Bir işe başladıysanız gerisini getirmek için heyecanınız daha yüksek oluyor. Bir önceki öykü kitabım Gelirken Ekmek Al'dı, oradan buraya geçen bir öykü var. Dolayısıyla daha Gelirken Ekmek Al okuruyla buluştuğunda ben zaten Deli Tarla'ya başlamıştım.

Nostaljik unsurlar edebiyatınızın önemli bir öznesi. Geçmişten nasıl ve ne kadar besleniyorsunuz?

Bizim geçmiş dediğimiz şey, çok insanımızın daha dünü ve hatta bugünü. Bunlar bizim için mazi değil, daha şuracıkta, şöyle bir uzansak tutuverecekmişiz kadar yakında duran hayatlar.

Deli Tarla, insan odaklı öykülerden oluşuyor. Karakterlerinizi, anlatacak olduğunuz meseleyi kurgularken nelere dikkat ediyorsunuz?

Ben günlük yaşıntımda da konuşurken, sohbet ederken, çocuklara bir şey anlatırken mümkün olduğunca yalın anlatmayı severim. Nasıl ki içtiğiniz bir bardak suyu formülüyle, mineralleriyle anlatmak mümkünse, karmaşık bir şeyi de su içermiş gibi doğal ve sade anlatmak mümkün.”

Esasen ne kadar çok insanla bir araya geliyor, ne kadar dinliyor ve gözlemliyorsanız o kadar zengileşiyor karakter dünyanız. Benim için öykü karakterlerinin her biri kurgu olsalar da ucundan kıyısından tanıdığım, gördüğüm, gözlemlediğim insanlar. Tanıdığınız birinin gölgesini alıp kaçmak, sonra o gölgeye bir isim vermek, onu büyütmek, onu hayali bir insana dönüştürmek benim yaptığım. Yani öyle birileri zaten var. Sizin hayatınızda da var. O yüzden okur okurken, ‘aaa aynı bizim komşuyu anlatmış, aynı benim babam, aynı benim dayım’ diyebiliyor.

Dil, edebiyatın temel taşı ve sizin anlatımınızda, okuru yormayan, günlük hayattaki detayları ortaya çıkarmaya çalışan bir yan var. Dil ile ilişkiniz nasıl? Anlatımınızda özellikle dikkat ettiğiniz unsurlar neler?

Ben günlük yaşıntımda da konuşurken, sohbet ederken, çocuklara bir şey anlatırken mümkün olduğunca yalın anlatmayı severim. Nasıl ki içtiğiniz bir bardak suyu formülüyle, mineralleriyle anlatmak mümkünse, karmaşık bir şeyi de su içermiş gibi doğal ve sade anlatmak mümkün. Bu ister istemez öykülere de yansıyor diye tahmin ediyorum.

Geçtiğimiz yıl Sait Faik Hikaye Armağanı’nda kısa listeye kaldınız. Bekliyor muydunuz, ne hissettiniz?

Açıkçası hiç takip etmediğim bir gündemdi. Arkadaşlarım arayıp söylediler, hayırlısı olsun, dedim. O gün telefonla konuştuk, ertesi gün lafı açılmadı. Bir de şimdi siz dediniz, teşekkür ederim. (Gülüyor)

Ben yazarken çok eğleniyorum. Kahkahalarla gülüyorum yazarken, efkarlanıyorum, dert ediniyorum. Bana iyi geliyor, belki başkalarına da iyi gelir duygusu içimdeki.”

Kanıksanmış bir durumu yıktınız ve öyküleriniz yüzbinlerce insana ulaştı. Bu ‘ün’ ve ‘çok satmak’ sizi korkutuyor mu? Edebiyatınızı nasıl koruyorsunuz?

Öyküyü bak bu çok satar diye yazmıyorsunuz, hadi bu ödül alsın diye çıkartmıyorsunuz. Ben yazarken çok eğleniyorum. Kahkahalarla gülüyorum yazarken, efkarlanıyorum, dert ediniyorum. Bana iyi geliyor, belki başkalarına da iyi gelir duygusu içimdeki. Çok satmış olmasını, öykü gibi nazik, incecik ve çok değerli bir türe itibar ediliyor olması açısından çok önemsiyorum. Beni mutlu eden bu.

Çok satan bir yazar olmak bir süre sonra okurun yazardan beklediği öyküler yazmasına sebep olur mu? Bu noktada ne gibi bir tutumunuz var?

Yok, ama şöyle şeyler hoşuma gidiyor. Birinin başına bir şey geliyor, gelip bana onu anlatıyor ve sonra şunu ekliyor: Nasıl olay ama tam senin öykülerin gibi di’mi? Bu çok tatlı bir duygu. Okurun yönlendirmesi daha çok roman üzerine. Bence artık roman yazmalısınız, diyenler çok oluyor. Belki bir gün olur ama ben de ısrarla ‘ben de öykücü kalıvereyim, olmaz mı’ diye soruyorum.

Yeni çalışmalarınız nelerdir?

Deli Tarla’dan artırdığımız bir öykü bir sonraki öykü kitabı için tamamlanmayı bekliyor. Dokuz yaş üzeri için bir çocuk kitabının üzerinde çalışıyorum. Çizim aşamasında. Sanıyorum birkaç aya çocukların başucuna sessizce bırakırız yeni kitaplarını.

Deli Tarla, Şermin Yaşar, 192 syf., Doğan Kitap, 2020.

Dünyanın dönüyorum diyebilmesi için 'arkası mutlaka gelmeli'

Ayşegül Devecioğlu'nun kaleme aldığı 'Arkası Mutlaka Gelir', Metis Yayınları tarafından yayımlandı.. Devecioğlu, 7 öyküden oluşan 'Arkası Mutlaka Gelir' ile kaleminin aşına olduğumuz nitelikleriyle örülü öyküler sunuyor okurlarına, herhangi bir şaşkınlığa yahut hayal kırıklığına imkân tanımıyor.

beyza ertem

Ayşegül Devecioğlu, günümüz kadın yazarları arasında kendi okur kitlesini oluşturabilmiş yazarlardan. Özellikle dil üzerine tasarrufu, yanı başımızda duran malzemeleri işleme ve onları hem bayağılıktan hem de abartıdan uzak sunuş şekli, Devecioğlu kitaplarını bir çırpıda okuyabilmemizi sağlayan nitelikler arasında.

Ayşegül Devecioğlu'nun yeni öykü kitabı 'Arkası Mutlaka Gelir', Metis Yayınları tarafından geçtiğimiz günlerde yayımlandı. Devecioğlu koleksiyonunun 7. halkasını oluşturan kitapta 7 öykü bulunuyor. Bu öykülerde yer alan kişilerin hem yaşamış hem yaratılmış olduklarını hissettiğimiz gibi, öykülerin muhtevalarına baktığımızda ise yazarın hem yaşanmış olayları 'yeniden üretim'e dahil ettiğini hem de kurmacayı ön planda tuttuğunu görüyoruz.

Ayşegül Devecioğlu, günümüz kadın yazarları arasında kendi okur kitlesini oluşturabilmiş yazarlardan. Özellikle dil üzerine tasarrufu, yanı başımızda duran malzemeleri işleme ve onları hem bayağılıktan hem de abartıdan uzak sunuş şekli, Devecioğlu kitaplarını bir çırpıda okuyabilmemizi sağlayan nitelikler arasında. Kitaplarıyla vedalaşmanın zor olduğu yazarlar arasında olmak, kolay elde edilmiş bir başarı değil şüphesiz. Uzun yıllar gazete, dergi ve televizyonlarda çalışmış ve makaleleriyle, denemeleriyle de kalem kuvvetini göstermiş olması, Devecioğlu'nun geniş okur kitlelerine ulaşabilmesinde mühim bir rol oynuyor. Yine de yazarla hiç tanışmamış okurlar için, yazarın 4 romanı ve 'Arkası Mutlaka Gelir'le birlikte 3 öykü kitabı bulunduğunu söyleyelim. 'Ağlayan Dağ Susan Nehir' romanının 2008 Orhan Kemal Roman Armağanı'na layık görüldüğünü de ekleyelim.

Okurun 'Arkası Mutlaka Gelir'in ilk ve son öyküsü arasındaki yolculuğu, yavaş başlayıp ivme kazanan, birkaç nefeslik molaları, ara durakları olan bir yolculuk. Kitabın açılış öyküsü olan "Avcı", belki de başlığı gördüğünde hiçbir okurun aklına gelmeyecek bir şeyi, 'kelime avcılığını' anlatıyor. Gündelik hayatında rastgele duyduğu, yakaladığı kelimelerin bir anlamı olabileceğine inanan insanların öyküsü bu. Belki

**Arkası mutlaka gelir,
diye mırıldandı
kendi kendine, bu
zavallı, bu viran
dünyanın
iyi kötü dönüyorum
diyebilmesi için,
arkası mutlaka
gelmeli.”**

ümitvâr ruhun bir örneği, belki biraz oyun sevgisi, belki de hayata bir şekilde tutunma çabası. Son öykü ve aynı zamanda kitaba adını veren “Arkası Mutlaka Gelir” ise, yazdıklarıyla yaşadıkları, kurguladıklarıyla hayatta karşılaştıkları oldukça yakın arkadaş olan bir yazarın ‘kaçamayış’ının öyküsü. Kurmacayla gerçekliğin iç içe geçtiği bir atmosferde, yazar tarafından yaratılmış kişilerin metni kontrol altına aldıklarını görüyoruz. Postmodernist metinlerde sıklıkla karşımıza çıkan bir oyun türü bu. Anlatıcı açıkça söylüyor: “Daha palazlanmadan romanı ele geçirmeye kalkışmışlardı.” (s. 114)

Art arda sıralanan durumların etkisiyle ‘arkası mutlaka gelir’ anlayışının hâkim olduğu öykü, ara duraklarda farklı gerçeklik katmanlarında soluklanmış okurun varacağı son istasyon olduğu gibi aynı zamanda bitiş cümleleriyle bu kitabın da arkasının mutlaka geleceğini düşündürüyor: “Arkası mutlaka gelir, diye mırıldandı kendi kendine, bu zavallı, bu viran dünyanın iyi kötü dönüyorum diyebilmesi için, arkası mutlaka gelmeli.” (s. 115)

Arkası Mutlaka Gelir,
Ayşegül Devecioğlu, 120 syf.,
Metis Yayıncılık, 2020.

“Rüyada” başlıklı öykü, bahsettiğim ara duraklardan biri. Kendisinden sonra gelecek öykülerin kitaba kazandıracığı ivmeyi müjdeleyen, sakın fakat bir o kadar da merak uyandırıcı bir öykü. Hatta öykünün temel dinamiğinin okuru uyanık tutan merak duygusu olduğunu söyleyebilirim. Bunun için iyi bir mesele bulmuş yazar: Öyküde yer alan kadının kocasının tişörtündeki yazı neden Hollandaca olabilir? Hem bu yazı için hem de kadının rüyasına da giren vapurda karşılaştığı gizemli kadının gerçek olup olmadığı hakkında okur da şüpheye düşüyor. Diğer yandan, rüyayla başlayan öykü, rüyanın gerçekleşmesiyle sonlanmakta. “Arkası Mutlaka Gelir” öyküsünde olduğu gibi, yine kurmaca ve

Okurun ‘Arkası Mutlaka Gelir’in ilk ve son öyküsü arasındaki yolculuğu, yavaş başlayıp ivme kazanan, birkaç nefeslik molaları, ara durakları olan bir yolculuk.

gerçeklik arasındaki sınırdaki gezinmiş Ayşegül Devecioğlu. Bu noktaya temas etmek için mükemmel bir araç olan ‘rüya’ ile.

HİÇ TEK BAŞLI OLMANIZIN SEBEBİNİ SORGULADINIZ MI?

Devecioğlu’nun kaleminin özgünlüğünü besleyen unsurlar arasında hep ‘bakış’ının önde yer aldığını düşünürüm. Bizim görmediklerimizi, görüp de üzerinde durmadıklarımızı ‘bakın işte buradalar’ diye önümüze koyuyor sanki. Bu, görünmeyenin gizini açığa çıkarmaktan ziyade görünüp de yeterince fark edilmeyenin ortaya saçılmasına benziyor. Kitapta yer alan “Tek Başlılığın Anatomik Eleştirisi”, kanaatimce 7 öykü arasında en farklı olanı. Devecioğlu, tek başlı doğmak ile çift başlı doğmanın insan hayatında nasıl bir uçurum yaratacağını anlatmış. Bunu yaparken açıkça türlü göndermelerde bulunduğu gibi aynı zamanda temel fikrin etrafında dallanıp budaklanan meselenin belirli yanlarını tamamlamayı da okurun algısına, inancına, hayal gücüne bırakmış.

Öykünün adında ‘eleştiri’ sözcüğünün neden yer aldığını, satırlar arasında gezindikçe aşamalı bir şekilde anlıyoruz. Tek başlı yapımız neden eleştirilmiş olabilir? Bu sorunun muhatabı olduğumuzda zihnimizde mutlaka bir şeyler belirecektir. Burada mühim olan, soruyla muhatap olmamızın ta kendisi. ‘Bakın işte böyle bir mesele var, belki de üzerine düşünmek aklınıza bile gelmedi’ diyor sanki Devecioğlu, bu meseleyi bir eleştiri unsuru haline getirip okurunu da gerçekleştirdiği sorgulamaya ortak ediyor. Burada sorgulanan yaratılış yahut bir yaratıcıdan ziyade, insanın düşünmeyi/düşünmemeyi tercih etmesi, ‘aykırı’ olana karşı tutumu, sami-

Kitabın açılış öyküsü olan “Avcı”, belki de başlığı gördüğünde hiçbir okurun aklına gelmeyecek bir şeyi, ‘kelime avcılığı’ anlatıyor. Gündelik hayatında rastgele duyduğu, yakaladığı kelimelerin bir anlamı olabileceğine inanan insanların öyküsü bu.

miyeti/sahteliği yahut özetle ‘başını’, onun içindekini ve insani niteliklerini nasıl kullandığı.

Öykünün olay örgüsünden kısaca bahsedelim. Dünyaya iki başlı bir bebek geliyor, bu bebek ‘yoksul bir ülkeye’ ve ‘üniversite mezunu’ bir çiftin evine doğuyor. Bu çift, evlenmek için kendilerine ev düzecek kadar paraya sahip olmayı, çocuk sahibi olabilmek içinse durumu biraz düzeltebilmeyi, borçların kapanmasını beklemiş. Sağlıklı bir bebek bu. Fakat anatomik yapısı her şeyin önüne geçtiği için hakkında konuşulan yalnızca fiziksel görünüşü oluyor. Onu görenlerin duyanların cümleleri ‘nedense’ birbirleriyle neredeyse eş. Başhekim mesela, önce bakanı haberdar etmek istiyor, ardından ‘yaratığın’ cinsiyetini soruyor ve ‘kız’ olduğunu öğrendiğinde, “Vah vah!” diyor yalnızca. Sağlık Bakanının bebeğin cinsiyetini öğrendiğinde verdiği tepki de aynı: “Vah vah!” Ve hemen ardından tıpkı başhekim gibi o da üstünü aramayı bir görev sayarak ‘Sayın Başkan’a ulaşıyor. Onun tepkisine şaşırmıyoruz artık, ikileme üçlemeye dönüşüyor ve bir “Vah vah vah!” sesi de ondan yükseliyor. Başkanın danışmanlarından birinin bebeğin kız olmasını bir talihsizlik olarak görenlere verdiği cevap oldukça dikkat çekici: “‘İyi ya,’ dedi eski solcu danışman, ‘kadınlara verdiğimiz değer sonucunda bu. Artık tek başla yetinmeyip çift başlı doğmaya başladılar.’” (s. 39)

İlerleyen satırlarda adı ‘Gizemler’ olan ve büyüyen iki başlı bebeğin Başkanla olan sohbeti dikkate değer. Bu sohbette iki başın art arda konuştuğunu ve bunun ne durumlara sebebiyet verdiğini görüyoruz. Sonunda, yeni başlar da çıkardığını öğrendiğimiz bu bebeğin öyküsü, düşündürücü ve bir o kadar da ürkütücü. Yer yer distopik bir atmosfere sahip. Gizemler, henüz

küçük bir yaşta birkaç üniversite bitirip zengin bir entelektüel birikime sahip olsa da dünyada var olmaktan duyduğu korkunun önüne geçemiyor hiçbir şey. Çift başınız olsaydı ne olurdu hiç düşündünüz mü? Dünyaya katlanmak bu kadar kolay olur muydu? Gizemler'in ruh halini en iyi ifade eden satırlarda bir cevap arayalım:

“Birbiriyle iletişim halindeki iki zihin bombalarla yerle bir edilmiş şehirlerde, hayvanların ve bitkilerin susuzluktan öldüğü kurak arazilerde, kurşuna dizilmiş, boğularak, kesilerek öldürülmüş insan yığınlarında, karınları açlıktan şişmiş, kocaman gözlü çocukların görüntüleri arasında geziniyordu. Dört kulak açların ve acı çekenlerin feryatlarını, bombaların vınlamalarını, savaş uçaklarının uğultusunu, yok edilmiş ormanların derinliklerinden gelen hayvan çığlıklarını duyuyordu.” (s. 43)

ARKASI MUTLAKA GELİYOR: BAHÇELİEVLER KATLIAMI VE EDEBİYATIN BİR BAŞKA YÜZÜ

Devecioğlu'nun öyküleri arasında, 'arkası mutlaka gelir' anlayışının hâkim olduğu en bariz örnekler, “Yaşlılığın Tehlikeleri” ve “Edebiyat Dersleri” başlıklı öyküler. Okuduktan sonra ikisinde de yaş almanın insan hayatında nasıl bir etkisi olduğu hususunda ortaklıklar olduğunu fark ederek dönüp yeniden ve birlikte okuma ihtiyacı hissedeceğiniz bu iki öykü, kitapta da art arda verilmiş. Bu öykülerin, kurgulanış biçimi bakımından da işlenen konunun farklılığı ve ilgi çekiciliği bakımından da kitabın öne çıkan metinleri olduğunu düşünüyorum. Özellikle okuru hayrete düşürme noktasında oldukça başarılı olduklarını söylemek gerek.

Kitabın ikinci öyküsü “Görme Biçimleri”nin henüz adından başlayarak John Berger'in eseriyse
metinlerarası bir bağ kurduğundan da söz etmek gerek. Öyküde hem Berger'in hem de eserinin adı yer alıyor. Eseri elinde tutan bir kadının gördüklerine biz okurlar da şahitlik ediyoruz.

Devecioğlu'nun öyküleri arasında, 'arkası mutlaka gelir' anlayışının hâkim olduğu en bariz örnekler, "Yaşlılığın Tehlikeleri" ve "Edebiyat Dersleri" başlıklı öyküler. Okuduktan sonra ikisinde de yaş almanın insan hayatında nasıl bir etkisi olduğu hususunda ortaklıklar olduğunu fark ederek dönüp yeniden ve birlikte okuma ihtiyacı hissedeceğiniz bu iki öykü, kitapta da art arda verilmiş.

Kitaptaki sırayla gidelim. "Yaşlılığın Tehlikeleri", Türkiye siyasi ve sosyal tarihinde yer edinen, 'Bahçelievler Katliamı' olarak bilinen hadiseyi konu ediniyor: 8 Ekim 1978'de Ankara'da, Türkiye İşçi Partisi üyesi yedi gencin öldürülmesini. Devecioğlu yaşanmış bir hadiseden yola çıkarak gerçeğin kurmacasını yaratmış. Bu katliamdan sonra hiçbir zaman yakalanmamış olan katillerden birini öykünün merkezine yerleştirmiş. Öykünün ilk paragrafları ve son paragrafları arasında yükselerek devam eden bir tempo, artarak devam eden bir şüphe/hayret ögesi var.

Öykünün anlatıcısı konumunda yer alan yaşlı adamın zaman geçirdiği kahvehanede kimseyi kendine yakın hissetmediğini, zamanla bir masada tek başına oturan bir adamı kendine benzeterek onunla yakınlık kurduğunu görüyoruz. Kendisinin eskiden sendikacı olduğunu ve hapisane tecrübesi de yaşadığını öğrendiğimiz anlatıcı, yeni arkadaşı hakkındaki izlenimlerini okura yansıtıyor. Okur, bu sınırlı bilgiyle satırlar arasında ilerlerken, yalnızca yaşlılığın zorlukları, tek başınalığın getirileri ve götürüleri hakkında bilgi sahibi oluyor. Arkadaşlık kurulan yaşlı ve hasta adamın bir katil olduğu açığa çıkana kadar, acıma duygusuyla okuyor yazılanları. Anlatıcı, bu adama yardım ediyor, hastane günlerinde onu yalnız bırakmıyor. Fakat, evinde bulduklarından sonra onun hiç yakalanmayan bir katil olduğunu fark ediyor ve onunla yüzleşmeye gittiğinde katil yine yapacağını yapıyor. Devecioğlu, toplumsal bir meseleyi bireysel bir mesele üzerinden kurgulamış, anlatmış, hatırlatmış. Yaşlı ve hasta bir adam imajını kullanarak okurun vicdanına farklı bir yönden seslenmiş. Öykünün sürpriz sonucuyla birlikte bu ilişki üzerine son kararı da okura bırakmış.

Ayşegül Devecioğlu,
bu defa da,
kaleminin aşına
olduğumuz
nitelikleriyle örülü
öyküler sunmuş
bizlere. Herhangi
bir şaşkınlığa yahut
hayal kırıklığına
imkân tanımamış.
Aksine okurunu
hayrete düşürecek
öyküler yaratarak
ilgimizi artırmış,
yeni işlerine olan
beklentimizi
yükseltmiş.

“Edebiyat Dersleri” de okuru hayrete düşüren konusu ve kurgulanış biçimiyle öne çıkıyor. Hapishanedeki mahkumlara ders veren bir edebiyatçının başına gelenlere şahitlik ediyoruz. Bu edebiyat dersleri, kendisi için ‘hayat dersi’ne dönüşüyor zamanla. Mahkumlar arasında dikkatini çeken ve ona duyduğu ‘göstermelik’ saygıyla kalbini kazanan gencin kendisine bir soygun hakkında yazmak istediği metin için danışmasıyla başlıyor her şey. Bu metnin gerçekçi olması için bir kuyumcуда gözlem yapan yazarın edebiyat üzerinden ‘kandırıldığını’ ve ‘kullanıldığını’ anlaması uzun sürmüyor. Ardında yaşananlar sonucunda yazarın da kendi başına gelenleri yine ‘edebiyat yaparak’ anlatmak istemesi dikkat çekici. Usta-çırak/öğretmen-öğrenci ilişkisine bakışınızı değiştirecek bu öykü, edebiyatın bambaşka bir yüzünü gösteriyor okuruna.

JOHN BERGER'E SELÂM

Kitabın ikinci öyküsü “Görme Biçimleri”nin henüz adından başlayarak John Berger’in eseriyle metinlerarası bir bağ kurduğundan da söz etmek gerek. Öyküde hem Berger’in hem de eserinin adı yer alıyor. Eseri elinde tutan bir kadının gördüklerine biz okurlar da şahitlik ediyoruz. Plajda çevresinde olup bitenleri seyreden kadının tavrında ne seyirden zevk alan bir ‘flâneur’ edası var ne de bu işi her gün yapan meraklı bir kadın havası. O, Berger’in “Düşündüklerimiz ya da inandıklarımız görüşümüzü belirler” fikriyle hareket ediyor, benzer bir dikkatle çevresini inceliyor, âdeta Berger’in fikrini bir teste tâbi tutuyor. Çevirmenlik yaptığını anladığımız kadından, Berger’in eseriyle ilgili bir yazı yazmasının istendiğini öğrendiğimizde bütün taşlar yerine oturuyor.

‘Arkası Mutlaka Gelir’, sadeliğindeki ihtişamla, sıradanı sıra dışına eviren dokunuşlarıyla okurunu bekliyor.

Berger’in eserine dönersek, kadının bu eseri avcunun içi gibi bildiğini görüyoruz. Hatta öyle ki eserden henüz kimsenin haberi yokken babasının arkadaşı olan bir yayıncı basmış bu kitabı. Kadının eser hakkındaki en belirgin fikri, onun ‘müthiş’ olduğu. Kurguda kadının zihninden geçenler ile çevresinde olanlar eş zamanlı bir şekilde ilerlerken bir yandan da Berger’den alıntılar eşlik ediyor olanlara. Yazar, kadının önemseydiği, altını çizdiği cümleleri okurla da paylaşmış. Örneğin, “Neyi gördüğümüz neye bakmayı seçtiğimizle ilişkili” yahut “Karşıdaki tepeyi gördüğümüzü kabul edersek, o tepeden görüldüğümüzü de kabul etmemiz gerekir.” Bu cümleler, metne öylesine yerleştirilmemiş şüphesiz. Yapılan alıntılar ve kadının çevresinde yaşananlara karşı tutumu arasında bir bağ bulunmakta. Nitekim, öykünün son cümleleri de bu ilişkiyi ortaya koyuyor: “Kadının ona saldıracak hali yoktu ya. Aman boş ver, diye geçirdi içinden, elin bayağısıyla uğraşamam şimdi. Yüzüyordu karşıda görünen tepelere doğru. Tepeleri gördüğüne göre onlar da kendisini görüyor olmalıydı.” (s. 29)

Ayşegül Devecioğlu, bu defa da, kaleminin aşına olduğumuz nitelikleriyle örülü öyküler sunmuş bizlere. Herhangi bir şaşkınlığa yahut hayal kırıklığına imkân tanımamış. Aksine okurunu hayrete düşürecek öyküler yaratarak ilgimizi artırmış, yeni işlerine olan beklentimizi yükseltmiş. ‘Arkası Mutlaka Gelir’, sadeliğindeki ihtişamla, sıradanı sıra dışına eviren dokunuşlarıyla okurunu bekliyor.

Kaçış Rampası: Susarak konuşan öyküler

Halil Yörükoğlu'nun ilk öykü kitabı 'Kaçış Rampası', Sel Yayıncılık etiketiyle raflardaki yerini aldı. Birbirlerini tematik olarak bütünleyen öykülerden oluşan bu ilk kitap, akıcı ve etkileyici diliyle, yazar ile okurlar arasında uzun soluklu bir ilişkinin başlangıcını ve yazarın daha da sıkı dokunmuş öyküler yazacağını müjdeler nitelikte.

öykü gizem gökgöl

Kitabın adından tahmin edilebileceği üzere, öykülerin genel izleği “kaçış”. Ana karakterin hep bir erkek olduğu bu öyküler, erkek olabilme ağrısını/ağırlığını işliyor.

Kaçış Rampası,
Halil Yörükoğlu, 79 syf.,
Sel Yayıncılık, 2020.

Öykü dosyası 2017 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri’nde “Dikkate Değer” bulunan Halil Yörükoğlu’nun ‘Kaçış Rampası’ adlı ilk öykü kitabı bu kasım ayında Sel Yayıncılık tarafından yayımlandı. Eser, yalın bir dil fakat duygu açısından yoğun bir anlatımla kaleme alınmış on yedi öyküden oluşuyor. İçeride dokunan bu öykülerin en dikkat çekici yanlarından biri, yazarın içerik ve biçim arasında kurmayı başardığı denge.

Kitabın adından tahmin edilebileceği üzere, öykülerin genel izleği “kaçış”. Ana karakterin hep bir erkek olduğu bu öyküler, erkek olabilme ağrısını/ağırlığını işliyor. Bir veya birden fazla kadının eşlik ettiği bu erkeklerin öykülerinde, kendini/sevgiyi arayış ve kendinden/hayatından kaçış bir arada yer alıyor. Bu erkeklerin en konuşkanı bile sessiz özünde; abartılı tepkileri, gürültülü cümleleri yok. Anlatmaktan çoktan vazgeçmiş, kendi içine sıkışmış, kendi içinde kendine yer açmaya çalışan iddiasız kişiler. Bu kişiler hayatlarındaki eğreti duruşlarıyla bazen başka biri, başka bir hikâyenin kahramanı olmayı düşünüyor: “Başkalarına ait tarihleri giyiniyorum.” Okur bazen de, kendisini bir hayvanın düşünde veya intikamında ya da siyaset yapmadan politik olabilen bir hikâyede bulabiliyor. Ve “Kaç Hikâye Çıkar Bir Balık Karnından” gibi büyülü gerçekçiliğe göz kırpan ve Bilge Karasu’nun “Avından El Alan” öyküsüyle akraba sayılabilecek masalsı bir öykü de kitabın incileri arasında yer alıyor. Yazarın ilişkileri ve duygularını sade ve samimi bir şekilde ele alış tarzı naysa, incecik bir melodram bulaşmış.

Yazar da karakterleri gibi küçük harflerle, bağırmadan derdini anlatıyor. Derdi zorlamadığından dili de zorlamıyor. Yazarın tek meselesi, hikâyesini anlatmak. Karşımızda ne bir atölyeden çıkmış izlenimi veren, genel kabul görmüş

Yazar, öykülerinde durum tespitleri, genellemeler veya çıkarımlar yapmıyor; bunu yapmayarak da, kendi kendini açıklayıp okuru saf dışı bırakmıyor.

kalıpların izinde bir kalem var; ne de süslü cümleler, deneysel bir üslup, deyiş bozma, söz oyunları gibi yollara başvurarak farklı bir dil bulma “çabası” ile kendisini metinde çok fazla hissettiren bir “yazar (kimliği)” var. Yazarınki daha ziyade, kendiliğinden gibi duran doğal ve akıcı bir hikâyeleştirme tarzı. Ancak, doğal ve akıcı olmaya çalışırken takılabileceği bir taş olan “sıkıcı olma” halini de başarıyla defediyor, çünkü gündelik konuşma dilini kontrolsüzce veya hoyratça kullanmıyor. Aksine, bazen gündelik dilin içinden birkaç kelimelik derin bir cümle çıkarıp, adeta şapkadan tavşan çıkarmışçasına, okuru şaşırtabiliyor. İşte tam da böylesi anlarda okurunu duygularından vuruyor. Zaten okuma deneyimini de böyle sıradan anların içindeki sıradışıyı görmemize imkân tanıyan eserler anlamlı kılmıyor mu?

Yazar, öykülerinde durum tespitleri, genellemeler veya çıkarımlar yapmıyor; bunu yapmayarak da, kendi kendini açıklayıp okuru saf dışı bırakmıyor. Okurun duygu ve düşünce dünyasına alan açıyor. Hayatın boşluklarını okurla birlikte doldurmayı tercih ediyor; yazarın bir öyküsündeki cümlesiyle ifade edersek: “Belki de ben öyle dışarı çıkınca açtığım boşluktan başkaları da geçecekti.” Öykülerde “Bir derdim var, acı çekiyorum, yalnızım” diye bağırان kocaman ifadeler, okuru ikna etmek için lafı uzatan fazlalıklar, altı çizilesi veciz sözler veya afili betimlemeler, benzetmeler yok. Yazar, okura karşı aldığı dilsel mesafeyi, sessiz ifadelerine yedirdiği derinlikle aşarak, kurmacada zor bir kıvamı tutturmuş oluyor.

Yazarın kendi ülkesindeyken yazdığı ama başka bir ülkede yken üzerinde çalışıp son halini verdiği bu öyküler, yazarın bir anlamda (tek sabit) yurdu. Ülkesinden ve dilinden kilometrelerce

Okurun duygu ve düşünce dünyasına alan açıyor. Hayatın boşluklarını okurla birlikte doldurmayı tercih ediyor; yazarın bir öyküsündeki cümlesiyle ifade edersek: “Belki de ben öyle dışarı çıkınca açtığım boşluktan başkaları da geçecekti.”

uzaktayken, bu uzaklığa rağmen ve bu uzaklık sayesinde kendi ana dilinden özgün bir dil çıkarabilmesi, dili yurt edindiğinin bir nevi kanıtı niteliğinde. Eve dönmeye ve evden kaçmaya duyulan özlem de, öykülerindeki hem kendini arayan hem de kendinden kaçan ve bunu yaparken sık sık “sınırları” zorlayan erkek profiliyle örtüşüyor. “İçinde olduğum evler, sokaklar, şehirler yetmiyor.” / “Parmağımla ne kadar kolay sınırları aşmak.”

Birbirlerini tematik olarak bütünleyen öykülerden oluşan bu ilk kitap, akıcı ve etkileyici diliyle, yazar ile okurları arasında uzun soluklu bir ilişkinin başlangıcını ve yazarın daha da sıkı dokunmuş öyküler yazacağını müjdelere nitelikte.

Mavi Bilet: Feminist bir distopya

Sophie Mackintosh'un ikinci romanı 'Mavi Bilet', Can Yayınları tarafından yayımlandı. Erkek egemen bir dünyada kadının ve kadınlığın tartışıldığı 'Mavi Bilet', okuru zamansız bir gelecek toplumuna götürüyor, ancak bu gelecek hayli karamsar ve öjenik bir akılla yönetiliyor.

okan çil

1988 yılında Güney Galler’de doğan Sophie Mackintosh, Sally Rooney gibi genç yaşta dünyaya açılmayı başarmış kadın yazarlardan biri. Biz Mackintosh’la ‘Su Kürü’ romanıyla tanıştık. 2019 yılında, Can Yayınları etiketi ve Begüm Kovulmaz çevirisiyle okuduğumuz ‘Su Kürü’, 2018’in Booker listesinde yer alıyordu. Erkek egemen dünyada üç kızını “özenle” yetiştirmeye çalışan bir babanın kızlarıyla kurduğu iletişimi konu edinen bu roman, modern dünyadaki “kadın ve korku” ilişkisini de çok yönlü şekilde irdeliyordu.

Geçtiğimiz günlerdeyse yine Can Yayınları etiketiyle ve yine Begüm Kovulmaz’ın özenli çevirisiyle Mackintosh’un ikinci romanını görücüye çıktı. ‘Mavi Bilet’ adını taşıyan bu romanda Mackintosh’un eli daha fazla arttırdığını rahatlıkla söyleyebiliriz sanıyorum.

ÖJENİK BİR TOPLUM

“Bana ait olmayan bir nesne gibiydi hayatım, başka türlü olmasını dilemek en iyi olasılıkla bir yanılgıydı, en kötü olasılıkla hainlik.”

‘Mavi Bilet’, zamansız bir gelecek toplumuna götürüyor okuru, ancak bu gelecek hayli karamsar ve öjenik bir akılla yönetiliyor. Bu toplumda erkekler görece özgür yaşayıp rutinlerini sürdürebilirlerken kadınlar büyük bir baskı altında ve her daim kontrol altında tutuluyorlar. Hem de ta çocukluktan itibaren. Zaten ‘Mavi Bilet’in sırrı da işte burada devreye giriyor. Sürekli kontrol altında tutulan ve doktor gözetimi altında büyüyen kız çocukları fizyolojik - psikolojik olarak bir dizi teste tabi tutuluyorlar ve her şey ilk âdetlerini gördükten sonra başlıyor.

Geçtiğimiz günlerdeyse yine Can Yayınları etiketiyle ve yine Begüm Kovulmaz'ın özenli çevirisiyle Mackintosh'un ikinci romanını görücüye çıktı.

Âdet gören kızlar en güzel kıyafetlerini giyip ebeveynleriyle beraber ilgili kliniğe gidiyorlar ve bir makinenin karşısına geçip bütün hayatlarını belirleyecek olan o bileti bekliyorlar. O güne kadar derlenen raporlar, yapılan testler sonucundaysa renkleri belirleniyor. Sadece iki renk ve iki seçenek var. Beyaz bilet sahipleri aile kurup anne olmak zorunda kalırken, mavi bilet sahipleri bunun tam tersi bir hayat yaşamaya zorlanıyorlar; evliliğin olmadığı, çok eşli ve elbette çocuksuz, “özgür” bir hayat.

NASIL YAŞAYACAĞINA KARAR VEREMEZSİN

“Hayatının küçük ateşiyle izin verilenden başka bir şey yapmak istemenin düşünülemez bir şey olduğunu biliyordum ama işte buradaydım ve yapıyordum o şeyi. Yasa dışı hamile kalan kadınlara ne yaptıklarını bilmiyordum ama başkalarının da olduğunu tahmin ediyordum, ben yalnız olmazdım. Annelik emirle durdurulabilen, keşfedince içinizden söküp alabilecekleri bir şey miydi?”

‘Mavi Bilet’, Calla’nın ilk âdetinden önce, 14 yaşlarında olduğu sırada başlıyor ve şansına mavi bilet düşmesinin ardından, otuzlu yaşlarındaki haliyle devam ediyor. Calla bir kimyager, bütün mavi biletli kadınlar gibi yaşıyor; kariyere ve hazza odaklı. Ancak günün birinde biletinden ve hayat sorgusundan daha fazla kaçamıyor ve imkânsız görülen, “günah” sayılan, büyük cezalara sebep olan bir karar alıyor ve anne olmaya karar veriyor.

Mavi Bilet, Sophie Mackintosh, Çevirmen: Begüm Kovulmaz, 248 syf., Can Yayınları, 2020
Düzenli olarak görüştüğü partneri R, bunun için ideal bir aday. Korunmasız ilişkileri, Cal-

Mavi Bilet , Sophie Mackintosh, Çev: Begüm Kovulmaz, 248 syf., Can Yayınları, 2020

‘Mavi Bilet’, zamansız bir gelecek topluma götürüyor okuru, ancak bu gelecek hayli karamsar ve öjenik bir akılla yönetiliyor. Bu toplumda erkekler görece özgür yaşayıp rutinlerini sürdürebilirlerken kadınlar büyük bir baskı altında ve her daim kontrol altında tutuluyorlar.

la’nın spiralini “illegal” olarak çıkarmasıyla kısa zamanda sonuca ulaşıyor ve Calla hamile kalıyor. Calla bir yandan bedenini tanımaya çalışırken, bir yandan da rutinini aksatıp dikkat çekmek istemiyor. Her zamanki içki dükkânına gidip yine içki alıyor ama eve gelince hepsini döküyor. Yakalanırsa başına gelecekleri az çok tahmin ediyor.

‘Mavi Bilet’, Calla’nın bu kararından sonra başlıyor aslında; romandaki gerilim yükselirken, başta aşk olmak üzere, dostluk, aile ve devlet farklı boyutlarıyla tartışmaya açılıyor.

DİSİPLİN TOPLUMU

“Korkularımız ve sırlarımız coğrafi olarak takip ediliyordu. Onları bir haritanın üstünde işaretleyebilirdiniz.”

‘Mavi Bilet’in en dikkat çeken taraflarından biri yarattığı disiplin toplumunun işleyişinde saklı. Erkek egemenliğinin öjeni boyutunda işlediği, kadınların nasıl yaşayacağına, hangi genin soyunun sürdürüp hangisinin yok olacağına karar veren bu gelecekteki kontrol mekanizması kendine sınırsız bir meşruluk hakkı tanımış durumda. Ancak bu mekanizma hantal makinelelerin insanları gözetlediği, korkutucu mimarinin egemen olduğu, zırhlı arabalarının, silahlı birliklerin sürekli boy gösterdiği bir güç pornosu sunmuyor okura. Daha “modern” bir sistem var karşımızda. Güç ve şiddet elbette bir tehdit olarak varlığını sürdürüyor fakat gizlenerek yapıyor bunu, Tanrı gibi, gizlendikçe etki alanı genişliyor.

Bu yanıyla Foucaultcu iktidarın işleyişini çağrıştıran ‘Mavi Bilet’ toplumunda, beyaz ve mavi

“
‘Mavi Bilet’in en dikkat çeken taraflarından biri yarattığı disiplin toplumunun işleyişinde saklı. Erkek egemenliğinin öjeni boyutunda işlediği, kadınların nasıl yaşayacağına, hangi genin soyunun sürdürüp hangisinin yok olacağına karar veren bu gelecekteki kontrol mekanizması kendine sınırsız bir meşruluk hakkı tanımış durumda.

bilet sahipleri coğrafi olarak da birbirlerinden ayrılmış durumdalar. Mackintosh, okuru mavi biletlilerin sokaklarında gezdirdiği için burayı daha ayrıntılı olarak anlatıyor. Bu coğrafyada hemen her şey hazza yönelik tasarlanmış. Seks her yerde meşru ancak üremeyeyle ilgili hemen her şey yasaklanmış, unutturulmuş. Öyle ki kimse ortalıkta bir bebek görmüş bile değil, şans eseri görenlerse bunu garipsiyorlar. Bu da yetmezmiş gibi çocuk doğurmanın ne kadar “iğrenç” bir şey olduğuna yönelik belgesellerin gösterimleri yapılıyor sinemalarda, kan revan içinde doğumlar gösteriliyor. Hangi bilete sahip olunursa olsun, o biletle ilgili bir dizi propagandaya maruz kalınıyor ve her kesim en doğrusunun, en çok mutluluk verenin kendi bileti olduğunu düşünüyor; dahası bu şekilde düşünülmesi isteniyor.

Kadınların doktor kontrollerine rutin şekilde devam etmeleri de iktidar mekanizmalarından biri. Böylelikle gözetim “sağlık” adı altında sürdürülürken olası hatalarla karşılaşıldığında ya cerrahi yoldan ya da ihbarcılıkla sorunun önüne geçilmeye çalışılıyor. Yasa dışı hamile kalanlar- sa yaşadıkları toplumdan uzaklaştırılıyor, hem fiziken hem ruhen “arındırılmakla” korkutuluyorlar. Ancak Calla’nın doktoru Doktor A, Calla’yla böylesi hiyerarşik bir ilişki kurmuyor. Ona başına gelecekleri bir bir söylüyor ve önündeki iki seçeneğin yaratacağı etkileri anlatıyor ve seçimi Calla’ya bırakıyor.

‘Mavi Bilet’, tıpkı Su Kürü gibi erkek egemen bir dünyada kadının ve kadınlığın tartışıldığı bir roman. Mackintosh, anneliği bayat bir duygusallık üzerinden değil, bir özgürlük meselesi olarak irdelendiği bu romanında işin hakkını veriyor ve yazacağı diğer romanları daha şimdi- den merak ettiriyor.

Gelecek kuşaklar için yeni bir 'geçmiş': Cevahir

Hüseyin Solgun'un kaleme aldığı 'Cevahir' kitabı Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. Kitapta, Hüseyin Cevahir'in kısa süren yaşamı, Solgun'un birinci ağızdan edindiği tanıklıklar ve dönemin yazılı belgeleri üzerinden anlatılıyor. Dönemin siyaset anlayışı, eylem ve teorik çalışmaları Solgun tarafından inceleniyor ve bugünün süzgecinden geçirilerek kronolojik olarak okura sunuluyor.

soner sert

40'lı yılların
ortalarında, geçmiş
on yılda acı
bir katliam atlatan
Dersim'de başlayan
yaşamı, onun okuma
inadı sayesinde,
Erzincan'a, İstanbul'a
ve Ankara'ya uzanır.

Türkiye devrimci tarihinin en özgün, nev-i şahsına münhasır isimlerinden biri Hüseyin Cevahir. Edebiyatla, daha doğrusu sanatla kurduğu yetkin ilişkisi, üç sene İstanbul Üniversitesi'nde tıp eğitimi aldıktan sonra yüreğinin sesini dinleyerek, devrimci mücadeleye daha çok katılmak, kendini bütünüyle adamak için dönemin kaynayan kazanı Ankara Üniversitesi SBF'ye kayıt yaptırmayı, Pîr olması fakat bu sosyal statünün kazançlarını istismar etmemesi ve her şeyden önemlisi inanmış bir militan olması ve inandıklarından bir adım bile geri atmaması, onu olduğundan daha da değerli kılıyor.

40'lı yılların ortalarında, geçmiş on yılda acı bir katliam atlatan Dersim'de başlayan yaşamı, onun okuma inadı sayesinde, Erzincan'a, İstanbul'a ve Ankara'ya uzanır. Eğitim hayatının hemen her evresinde ceket cebinde taşıdığı bir kitapla gezen Cevahir, özellikle edebiyat alanında sağlam okumalar yapar. Yalnızca çağdaş ya da klasik Türkçe edebiyata değil, dünya edebiyatından farklı örnekleri de ilgiyle takip eder. Öyle ki, 60'lı yılların sonunda edebiyatın biçimleriyle ilgili kuramsal bağlamda yazılar kaleme alır.

60'lı yılların ortasında gelişen süreçte, üniversite öğrenimini sürdüren Cevahir'le birlikte, dünya da değişir. Che, Bolivya dağlarına yüreğini asarken, ABD, Vietnam'da sağlı sollu tokatlanıyor, Türkiye'deki geniş yığınlar TİP aracılığıyla sosyalizmle tanışıyor. Avrupa'da kent merkezleri, üniversiteler, fabrikalar çalkalanıyor. Cevahir de bu dönemde tavrını devrimci gençlikten yana koyar. Okur, bilinçlenir, yeni – başka türlü bakan- arkadaşlar edinir, önce kendini, sonra da çağını sorgulamaya başlar. Fakat edebiyatla olan sahici ilişkisini hiç koparmaz.

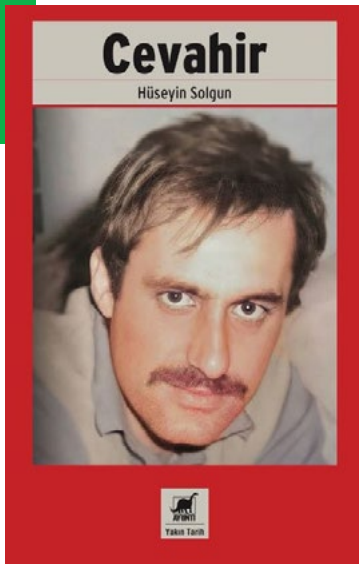

60'lı yılların ortasında gelişen süreçte, üniversite öğrenimini sürdüren Cevahir'le birlikte, dünya da değişir. Che, Bolivya dağlarına yüreğini asarken, ABD, Vietnam'da sağlı sollu tokatlanıyor, Türkiye'deki geniş yığınlar TİP aracılığıyla sosyalizmle tanışıyordur.

Cevahir, Hüseyin Solgun, 496 syf., Ayrıntı Yayınları, 2020.

Hüseyin Solgun'un kaleme aldığı 'Cevahir' kitabı Ayrıntı Yayınları'ndan çıktı. Hüseyin Cevahir'in kısa süren yaşamı, Solgun'un birinci ağızdan edindiği tanıklıklar ve dönemin yazılı belgeleri üzerinden anlatılıyor. Dönemin siyaset anlayışı, eylem ve teorik çalışmaları Solgun tarafından inceleniyor ve bugünün süzgecinden geçirilerek kronolojik olarak okura sunuluyor. Bu anlatılma biçiminde Cevahir, her daim merkezde kalıyor. Onun arkadaşları, dönemin gazetelerinde, dergilerinde yer alan haberler ışığında, Cevahir'in yaşamı tüm detaylarıyla aktarılmaya çalışılıyor.

İşçi ve köylü eylemleri, üniversite işgalleri, faşistlere karşı mücadele, grevler, hapishaneler, banka soyma eylemleri, siyasal eylem biçimleri bu kitabın özünü oluşturuyor. Merkezde Cevahir'in olduğu ve temelde, kendini iyi yetiştirmiş, güzel bir dünyaya inanan bir kuşağın hikâyesinin anlatıldığı çalışma, 60'lı yılların sonu ve 70'li yılların başında yaşanan siyasal olayları derleyen tarihsel bir metin aynı zamanda. Solgun, bu bağlamda Cevahir'i ve onun kuşağının devrimcilerini ortaya çıkaran koşulları, düşünce biçimlerini ve siyasal biçimlenişlerini de irdeliyor. Çalışma bu yanıyla, bir kişinin yaşamını aktarırken, tarihsel olanı da yok saymıyor. Koşulları, eylemleri, sebepleri ve sonuçları mevcut siyasal pozisyonlar ve amaçlar üzerinden açıklamaya gayret ediyor. Bu noktadan hareketle anlatılanların gerçek, merkezdekilerin insan olduğunu birçok yerde yeniden hatırlatıyor Solgun. Var olanların, mücadele verenlerin, hayatlarını kaybedenlerin, bugün bir resimden, bir imajdan ibaret olmadıklarını, onların gerçek anlamda yaşadıklarını söylüyor.

Cevahir, Hüseyin Solgun, 496 syf., Ayrıntı Yayınları, 2020.

İşçi ve köylü eylemleri, üniversite işgalleri, faşistlere karşı mücadele, grevler, hapishaneler, banka soyma eylemleri, siyasal eylem biçimleri bu kitabın özünü oluşturuyor. Merkezde Cevahir'in olduğu ve temelde, kendini iyi yetiştirmiş, güzel bir dünyaya inanan bir kuşağın hikâyesinin anlatıldığı çalışma, 60'lı yılların sonu ve 70'li yılların başında yaşanan siyasal olayları derleyen tarihsel bir metin aynı zamanda.

Çalışma, Cevahir'i tüm boyutlarıyla, inandıkları, tutkuları, eylemleri ve azmiyle resmederken, onu ve mücadele arkadaşlarını da kapsamlı bir şekilde ele alıyor. Ölümüne, son anına dek yanında olan yoldaşı Mahir Çayan'ı, aynı yapıda mücadele verdiği Ulaş Bardakçı'yı, Orhan Savaşçı'yı ve diğerlerini, başta Deniz Gezmiş olmak üzere dönemin bir diğer yapısını da merkeze alıyor. Üniversite işgallerini, yurt baskınlarını, işçi ve köylü eylemlerine yön verenleri kronolojik olarak anlatıyor.

Bir kitap olarak 'Cevahir', merkezinde yer alan Hüseyin Cevahir'in yanında, bir inanca, başka bir dünyaya tutkuyla bağlanan, bu uğurda canını veren bir kuşağın öyküsü... Fotoğraflarla, birinci ağız anlatımlarıyla 'Cevahir', her şeyin ötesinde, sağlam bir biyografik çalışma aynı zamanda.

Emel Akal: Müslüman komünistler Kızıl Ordu'yla birlikte savaştı

Emel Akal'ın son çalışması
'Müslüman Komünistler:
Petrograd-Kazan', İletişim
Yayınları tarafından
yayımlandı. Akal ile kitabını,
Mustafa Suphi'yi ve SSCB'yi
konuştuk.

esin ileri

Emel Akal, son çalışmasında, bugüne kadar çoğunlukla Moskova ve Petrograd merkezli olarak anlatılan/yazılan bir tarihi yeni bir bakış açısıyla inceliyor.

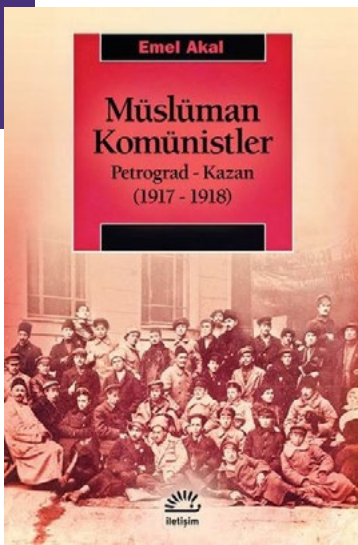
Emel Akal'ın 'Müslüman Komünistler: Petrograd-Kazan' (1917-1918) isimli çalışması İletişim Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Boğaziçi, Muğla, Bilkent Üniversiteleri'nde Türkiye tarihi üzerine dersler vermiş olan Emel Akal'ın 'Kızıl Feministler: Bir Sözlü Tarih Çalışması' (2011), 'Milli Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm' (2012) ve 'Moskova, Londra, Ankara Üçgeninde İştirakiyuncular, Komünistler ve Paşa Hazretleri' (2012) adlı kitapları geçtiğimiz yıllarda yine İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştı.

Akal, son çalışmasında, bugüne kadar çoğunlukla Moskova ve Petrograd merkezli olarak anlatılan/yazılan bir tarihi yeni bir bakış açısıyla inceliyor. Ekim Devrimi'nin öncesinde ve devrimi izleyen süreçte Rusya'daki Müslüman toplulukların anlatılmamış hikâyesini bize büyük titizlikle aktarıyor. Kendi deyimiyle "hem Moskova'dan Kazan, Orenburg ve Ufa'ya (...) hem de Kazan, Orenburg ve Ufa'dan Moskova'ya" bakıyor.

'Müslüman Komünistler' kitabının yazarı Emel Akal'la bir röportaj gerçekleştirdik...

Gözden kaçan bu tarihi yazmaya sizi yönelten ne oldu? Önsözde, bir hikâye anlatmak istediğinizi ifade ediyorsunuz, o döneme dair anlatmak istediğiniz hikâyenin bir parçası da bu tarihin gözden kaçmış olması mıdır?

Çok doğru bir tespit. Şubat ve Ekim Devrimleri'ni anlatanların değinmediği, adeta teğet geçtiği, "detay", "ayrıntı" muamelesi yaptığı bir tarih sanki benim anlattığım. Kazan'da, Orenburg'da, Ufa'da canını dişine takmış sosyalizm için mücadele eden insanların hikâyesi. Onlar

Müslüman Komünistler Petrograd - Kazan (1917 - 1918), Emel Akal, 440 syf., İletişim Yayıncılık, 2020.

Emel Akal, son çalışmasında, bugüne kadar çoğunlukla Moskova ve Petrograd merkezli olarak anlatılan/yazılan bir tarihi yeni bir bakış açısıyla inceliyor.

katılmazsa eksik kalacak ama onlar herkesin unuttuğu veya önemsemediği insanlar... Tatarca da kapitalizm, sosyalizm, burjuva, proleter gibi kavramlar olmadığı için ihtilali “gerçeğin, güzelliğin ve insanlık sevgisinin” peşinde Rusya proletaryası ile birlikte “kul ve köle olmaktan” kurtulmak olarak anlatan Mollanur Vahidof’un, “Zalim ejderhaları ebediyyen bitirip” “onların ağularından ezilen, mazlum sınıfları saklamak” için “göklere doğru şiddetle yükselen ulu bir güç” talep eden ve mücadele Tatar ve Başkurtların hikâyesi.

Sosyalist ve komünistlerin milliyetçi, milliyetçi Müslümanların “hain, Rus ajanı” addettikleri insanlar bunlar. Türkiye’ye göç eden Rusya Müslümanlarının 1917-1918’de Sovyet Rusya’da sadece “milli devlet kurmak için” çabalayanları anlattıklarını göz önüne alırsak Mollanur Vahidof ve yoldaşlarını mutlaka anlatmak gerekirdi.

Sonraki yıllarda da başta ABD olmak üzere diğer kapitalist-emperyalist devletlerde, akademik namuslarını satan bazı tarihçiler, bu tarihi istedikleri gibi değiştirebileceklerini sandılar. Sovyetler Birliği’ni, bu ilk sosyalist devleti çöktürmek için o günleri tersyüz etmeye çabalandılar. Çarpıttılar, değiştirdiler, eksik yazdılar. Ama gerçeğin ortaya çıkmak gibi bir huyu var.

‘MÜSLÜMAN KOMÜNİSTLER KIZIL ORDU’YA KATILDI VE BEYAZ ORDU’YA KARŞI SAVAŞTI’

Brest-Litovsk Antlaşması, Şark’ın Müslümanlarını nasıl etkiledi? Kitapta değindiğiniz bu meseleyi okuyucularımız için biraz açar mısınız?

Akal, Ekim Devrimi'nin öncesinde ve devrimi izleyen süreçte Rusya'daki Müslüman toplulukların anlatılmamış hikâyesini bize büyük titizlikle aktarıyor. Kendi deyimleriyle “hem Moskova'dan Kazan, Orenburg ve Ufa'ya (...) hem de Kazan, Orenburg ve Ufa'dan Moskova'ya” bakıyor.

Lenin ve Bolşevikler, üç yıldır devam etmekte olan I. Dünya Savaşı'ndan çıkmak için Ekim Devrimi'nden sonra hemen Almanya'ya ateşkes teklif etti, Brest-Litovsk Antlaşması ancak dört ay sonra, Mart 1918'de imzalandı. Sovyet hükümeti ancak bu korkunç savaştan çıktıktan sonra sosyalizmin inşası için enerjisini Sovyet Rusya içine yönlendirebildi. Ama anlaşma şartları çok ağırdı. Sovyet Rusya'nın Karadeniz ve Hazar Denizi ile bağlantısı kesilmiş, tahıl ve diğer gıdalara erişimini kaybetmişti. İngiltere ve Fransa'nın desteği ile iç Rusya'da anti-Sovyet bir hükümet kurulmuş ve Beyaz Ordu yayılmaya başlamıştı.

Topraklarının kamulaştırılmasına karşı çıkan Rus köylülerin Beyaz güçleri desteklediği bu süreçte Sovyet Hükümeti İdil-Ural'da sosyalist Müslümanlarla ittifak kurdu. Yani Müslümanlar devrimci Sovyet hükümetini desteklerken, kısa bir süre önce yüz binler olarak bu topraklara yerleştirilen ve şimdi bu toprakları kaybetmek istemeyen Rus-Ukraynalı-Alman köylüler Rus milliyetçisi Beyaz güçleri destekliyordu. Bu çok zor günlerde Sovyet hükümetinin nefes almasına Müslüman komünistlerin katkısı oldu. Kızıl Ordu'ya katıldılar ve Beyaz Ordu'ya karşı savaştılar.

Tatar ve Başkurtların en büyük talihsizliği iç savaşın bu topraklarda yayılmasıdır. Tam Tatar-Başkurt Sovyet Cumhuriyeti'nin kuruluş kararnamesi ilan edilmiş, Kurucu Meclis'in toplanacağı gün bile belirlenmişken Mayıs ayı sonunda bu topraklar korkunç bir iç savaşın arenasına haline gelmiştir. Bu iç savaşta Müslüman komünistler büyük yara almış, liderini, örgütlerini, kadrolarını kaybetmiştir. Kitap, bu hikâyeyi anlatıyor.

Şubat ve Ekim Devrimleri'ni anlatanların değinmediği, adeta teğet geçtiği, “detay”, “ayrıntı” muamelesi yaptığı bir tarih sanki benim anlattığım.”

TKP'nin kuruluşunun 100. yıl dönümüne ve Mustafa Suphi yoldaşa ithaf ettiğiniz, şimdiye kadar kimselerin pek el değdirmmediği bu mesele üzerine kaleme aldığınız çalışmanız ile kişisel olarak nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

Ben 25 yıldır, özellikle 20. yüzyıl başından bu yana yaşanan olay ve olguları çalışıyorum. İttihat ve Terakki Fırkası, I. Dünya Savaşı, Milli Mücadele dönemi derken sürekli olarak Rusya ile karşı karşıya kalıyordum. Bütün yollar Rusya'ya çıkıyordu adeta: İttihatçı şefler Sovyet Rusya'ya gidiyordu, Kazım Karabekir Bolşevikler'den yardım istiyordu, Mustafa Suphi 1913'te Sinop kalebentliğinden Kırım'a kaçmıştı, Yusuf Akçura Kazanlı idi vb. Erzurum, Kars çalışırken Bakü, Bahçesaray, Kırım karışıyordu işe. Anadolu'da ne olduğunu anlamak için çalışırken kendimi Kafkasya veya Dağıstan'a buluyordum. Bakü'ye bakarken Taşkent'e doğru yol almak zorunda kalıyordum.

Çarlık Rusya'sında gerçekleşen 1905 ve 1917 Şubat ve Ekim Devrimleri, kuzeyden gelen bu rüzgârların Osmanlı'daki siyasi hayatı doğrudan etkilemesi çok ilginçti. Benim kişisel durumum Rusya siyasi hayatında Bolşevikler'in belirleyici olmasıyla birlikte önem kazandı. Çünkü TKP üyesi olmam, çok genç yaşlardan itibaren Marks ve Lenin'in eserlerine aşinalığım, Sovyet Devrimi, Komintern ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere ilişkin bilgi birikimim “gerçekten ne oldu” sorusuna yanıt ararken işimi çok kolaylaştırdı. Bir komünist partisinin çalışma tarzını, ideallerini, amaçlarını, hatta psikolojisini biliyor olmamın Mollanur Vahidof veya Mustafa Suphi'yi anlamamı kolaylaştırdığını düşünüyorum. Onların macerası, benim maceramdı sanki.

Sosyalist ve komünistlerin milliyetçi, milliyetçi Müslümanların “hain, Rus ajanı” addettikleri insanlar bunlar. Türkiye’ye göç eden Rusya Müslümanlarının 1917-1918’de Sovyet Rusya’da sadece “milli devlet kurmak için” çabalayanları anlattıklarını göz önüne alırsak Mollanur Vahidof ve yoldaşlarını mutlaka anlatmak gerekirdi.”

Kitapta, 1902 yılında Tatar matbaa işçilerinin örgütlenmesiyle başlayan Bolşevizm sürecini, Mollanur Vahidof’un Lenin’in imzasıyla sonsuz yetki almasını, Beyaz Rusların ayaklanmasını, düşen Kazan’ı, Vahidof’un vefatından sonra neredeyse tek yetkili haline gelen Sultan Galiyef’i bağlantılı bir biçimde ve bütünsel olarak resmediyorsunuz. Bu hareketli dönemin ışığında, Mustafa Suphi’nin rolünü biraz açıkla mısınız? Bizim bu dönemde gözden kaçırdığımız nedir?

Türkiye solunda Mustafa Suphi 1920 yılında toplanan TKP Kuruluş Kongresi ve Türkiye’ye dönüşü sonrasında 1921 Ocak ayında katledilmesi ile bilinir. Halbuki 1918 yılında Mustafa Suphi’nin Sovyet hükümetinin kurduğu kısaca Muskom olarak bilinen İç Rusya ve Sibirya Müslüman İşleri Komiserliği’nde Tatar ve Başkurt liderlerle birlikte çok aktif olduğunu görüyoruz. Mustafa Suphi, daha sonra Haziran 1918’de kurulan Rusya Müslüman Sosyalist Komünist Partisi üyesidir ve Suphi’nin Türkiyeli esirlerle kurduğu Türk Sol Sosyalistleri Teşkilatı da buna bağlı olarak kurulmuştur.

Kitap, 1918 sonuna kadar geldiği için kitapta sözü edilmeyen ama 1919 ve 1920 yıllarında da Rusya Müslümanlarının siyasi faaliyetlerinde aktif olarak yer almış bir siyasi aktördür. Bu geçmiş bilince 1920 TKP Kuruluş Kongresi daha bir anlam kazanmaktadır.

Önsözde ve Sonsöz’de bahsettiğiniz Kürt Meselesi’nin çözümüne dair SSCB bize nasıl bir ışık tutar?

Topraklarının
kamulaştırılmasına
karşı çıkan
Rus köylülerin Beyaz
güçleri desteklediği
bu süreçte Sovyet
Hükümeti İdil-
Ural'da sosyalist
Müslümanlarla
ittifak kurdu. Yani
Müslümanlar
devrimci Sovyet
hükümetini
desteklerken,
kısa bir süre önce
yüz binler olarak
bu topraklara
yerleştirilen ve
şimdi bu toprakları
kaybetmek
istemeyen Rus-
Ukraynalı-Alman
köylüler
Rus milliyetçisi
Beyaz güçleri
destekliyordu.

Sovyet Rusya pratiğinin iyi incelenmesinin, Türkiye’de Kürt meselesinin çözümüne katkı yapacağı kanısındayım. Çünkü Sovyet Rusya’da ‘Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’ doğrultusunda Müslüman kesimlere nasıl yaklaşıldığını, neler yapıldığını incelemek bir laboratuvar görevi görecektir.

Ben bu çalışmada milli meselenin çözümü konusunda kuramsal tartışmalara girmedim, çünkü bu tür tartışmalarla ilgili her dilden pek çok yazı, makale, kitap var. Ben Bolşevikler’in Ekim Devrimi öncesi milli meselenin çözümü hakkında neler “söylediğini” ve Ekim Devrimi sonrasında neler “yaptığını” anlamaya çalıştım. Sovyetlere sahip çıkan sol-eSeR’lerin de tutumuna kısaca değindim. 1917’de ‘Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’ konusunda dünyanın en kararlı siyasetçisi olan Lenin ve Bolşevikler, bu meseleyi çözmek için iktidara geldiklerinde nelerle karşı karşıya kaldılar ve ne yaptılar? Pratik olarak, gün gün neler yaşandı? Tabii ben sadece 1917-1918 yıllarını inceledim. 70 küsur yıllık SSCB tarihinde milli meselenin aldığı virajlar başka bir çalışmanın konusu.

Şu sorular önemlidir ve cevap vermek hiç kolay değildir: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde milli mesele çözüldü mü? Milli mesele ne zaman çözülür? “Homojen bir ulusa” dayanan ulus-devletin kurulması ile milli mesele çözülür mü? Böyle bir hayal peşinde olmak Almanya’ya faşizmi getirdi. Mesela Polonya’nın Rusya’dan tamamen ayrılması ile Polonyalılar için milli mesele çözülmüş addedilebilir ama ya Polonya’da yaşayan diğer etnik azınlıklar, mesela Yahudiler için? Bir başka soru: Kapitalist bir ülkede, sınıfsal baskı ve sömürünün devam ettiği koşullarda milli meselenin çözümünden söz edilebilir mi?

Tatar ve Başkurtların en büyük talihsizliği iç savaşın bu topraklarda yayılmasıdır. Tam Tatar-Başkurt Sovyet Cumhuriyeti'nin kuruluş kararnamesi ilan edilmiş, Kurucu Meclis'in toplanacağı gün bile belirlenmişken mayıs ayı sonunda bu topraklar korkunç bir iç savaşın arenasına haline gelmiştir.

Ama son tahlilde bu meselenin çözümünde alınan yolun en ilerisidir SSCB'de yapılanlar. Hiçbir ulusun adını taşımayan, on beş federatif cumhuriyet, onlarca muhtar devlet ve özerk bölgeden oluşan SSCB kurulmuştur. Sovyetler Birliği "bütün ulusların ve dillerin tam eşitliğini", "zorunlu resmî dilin olmamasını" hayata geçirmiştir.

Bu konuda altını çizmek istediğim bir husus daha var. Rusya'da federatif bir cumhuriyet için mücadele eden Müslüman komünistlerden biri olan Mustafa Suphi, Sovyet Rusya pratiğinden öğrendiği gibi Türkiye'de Türk, Kürt, Rum, Ermeni ve diğer farklı unsurların özerk olacağı bir federasyon önermiştir: "Türkiye'de yaşayan muhtelif unsurlar arasında dil, din ve hayatça ayrı bir mevcudiyet-i şahsiyye ve içtimaiyyeye malik [şahsi ve toplumsal mevcudiyeti] olan muhtelif unsur proletaryatlarının arzu ettikleri hukuk-u hürriyet ve muhtariyete nail olmaları lazım geldiği ve usul-ü idarede fedarasya esasının kabulü karar altına alınmıştır." Bu karar bize ışık tutmaktadır.

Şehrazat

Yazar: Leila Sebbar
Çevirmen: Bahadırhan Bozkurt
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 204

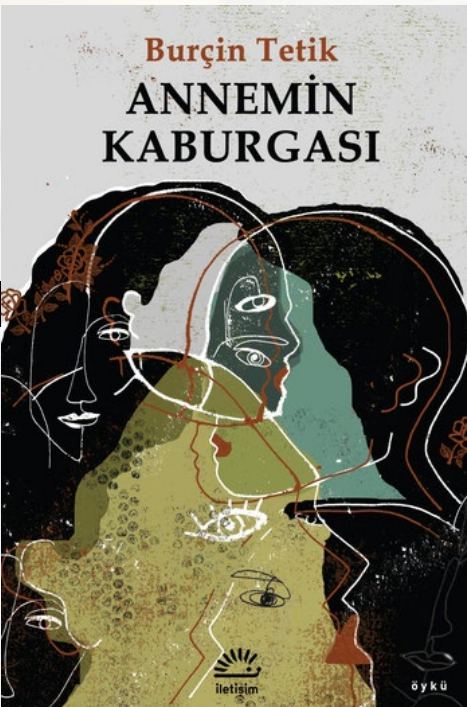
Şehrazat

17 Yaşında, Esmer,
Kıvrık saçlı, Yeşil Gözlü
ÇEVİREN BAHADIRHAN BOZKURT

Mutfak Okulu

Yazar: Güzin Yalın
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 121

Annemin Kaburgası

Yazar: Burçin Tetik
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 99

ALEVİLER VE SOSYALİSTLER SOSYALİSTLER VE ALEVİLER

BİR KARŞILAŞMANIN
KENAR NOTLARI

DERLEYENLER
AYHAN YALÇINKAYA
HALİL KARAÇALI

dipnot

Aleviler ve Sosyalistler, Sosyalistler ve Aleviler

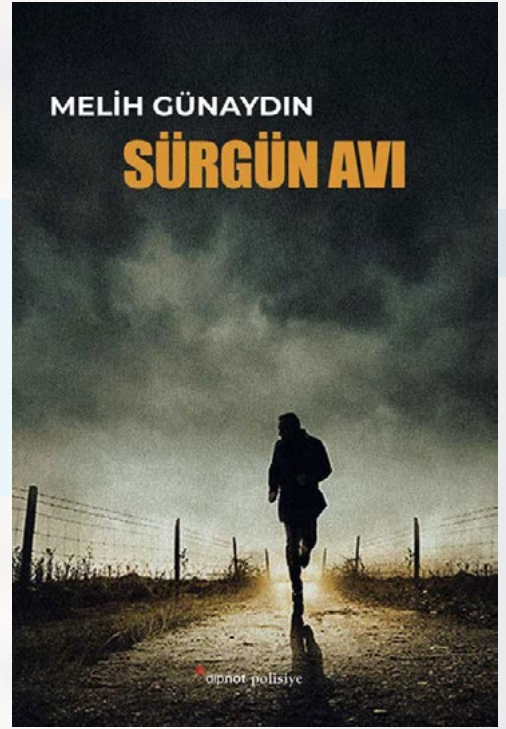
Derleyen: Ayhan Yalçinkaya, Halil Karaçalı
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı: 304

Sürgün Avı

Yazar: Melih Güneydin
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı: 312

MELİH GÜNEYDİN

SÜRGÜN AVI

dipnot polisiye

CASPAR
HENDERSON

HAYAL BİLE EDEMEYE- CEĞİMİZ VARLIKLAR KİTABI

metis

Hayal Bile Edemeyeceğimiz Varlıklar Kitabı

Yazar: Caspar Henderson
Çeviren: Deniz Keskin
Yayınevi: Metis Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 472

ASLI TOHUMCU
MAVİSU DEMİRAĞ
Benim Babam Kötü Örnek

Benim Babam Kötü Örnek

Yazar: Aslı Tohumcu
Resimleyen: Mavisu Demirağ
Yayınevi: Can Çocuk Yayınları
Sayfa Sayısı: 44

Baronlar Savaşı 'Zindaştı Olayı'nın Perde Arkası

Yazar: Timur Soykan
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınevi
Sayfa Sayısı: 424

Onat Kutlar

"Kül"
Günlükler

Kül Günlükler

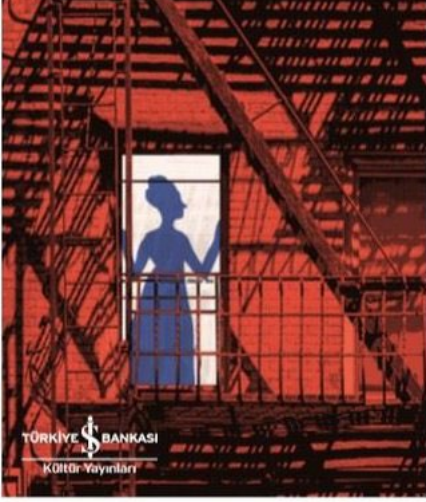
Yazar: Onat Kutlar
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınevi
Sayfa Sayısı: 112

MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 160

STEPHEN CRANE
SOKAK KIZI MAGGIE
BİR NEW YORK HİKAYESİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
NİLGÜN MİLER

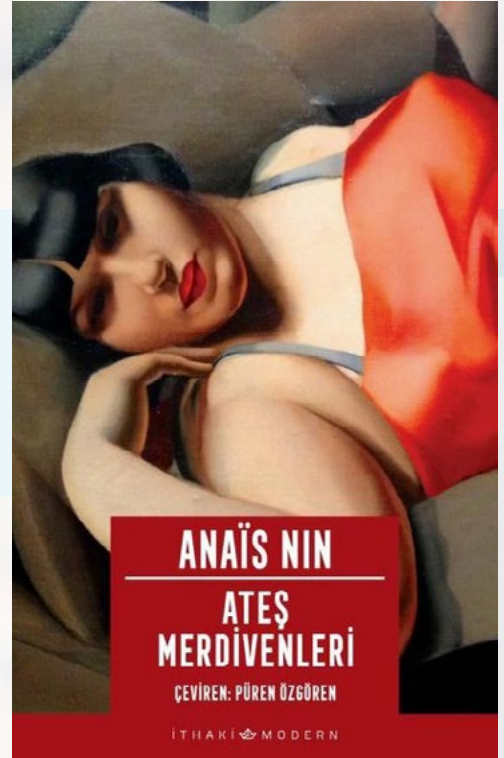

Sokak Kızı Maggie
Bir New York Hikayesi

Yazar: **Stephen Crane**
Çeviren: **Nilgün Miler**
Yayınevi: **İş Bankası Kültür Yayınları**
Sayfa Sayısı: **112**

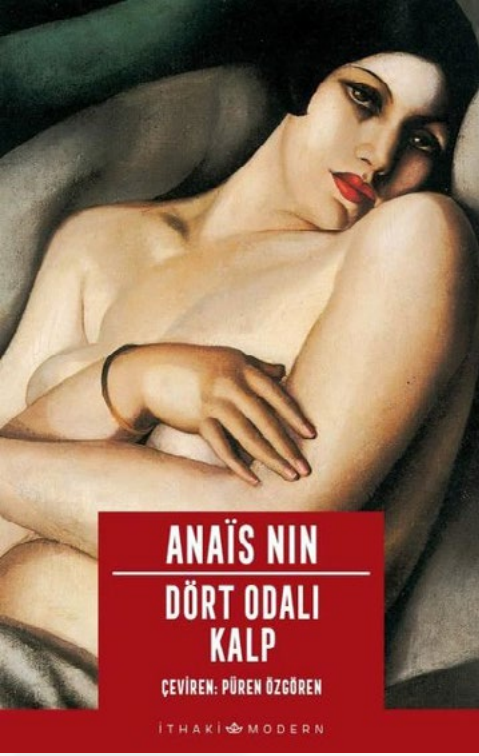
Ateş Merdivenleri

Yazar: **Anais Nin**
Çeviren: **Püren Özgören**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı: **152**

Albatrosun Çocukları

Yazar: **Anais Nin**
Çeviren: **Püren Özgören**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı: **128**

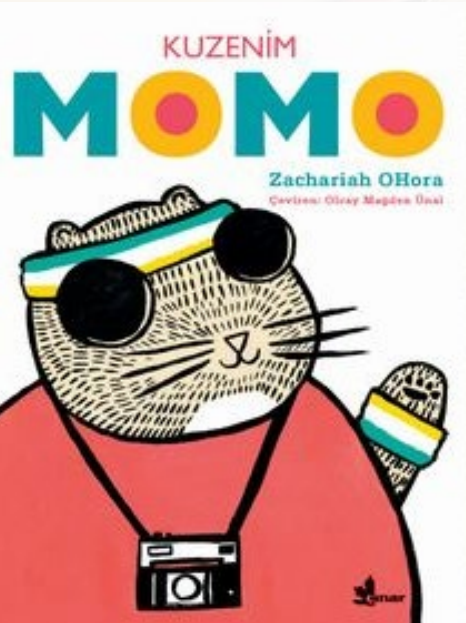
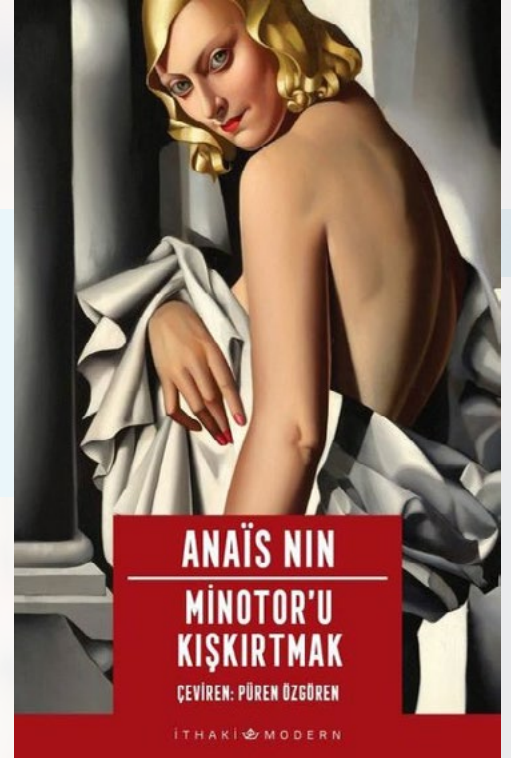

Dört Odalı Kalp

Yazar: **Anais Nin**
Çeviren: **Püren Özgören**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı: **136**

Minotor'u Kışkırtmak

Yazar: **Anais Nin**
Çeviren: **Püren Özgören**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı: **176**

Kuzenim Momo

Yazar: **Zachariah O'Hara**
Çeviren: **Olcay Mağden Ünal**
Yayınevi: **Çınar Yayınları**
Sayfa Sayısı: **40**

Hegel'in Gözyaşları

Yazar: **Olivia Bianchi**
Çeviren: **Ece Durmuş**
Yayınevi: **Otonom Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **184**

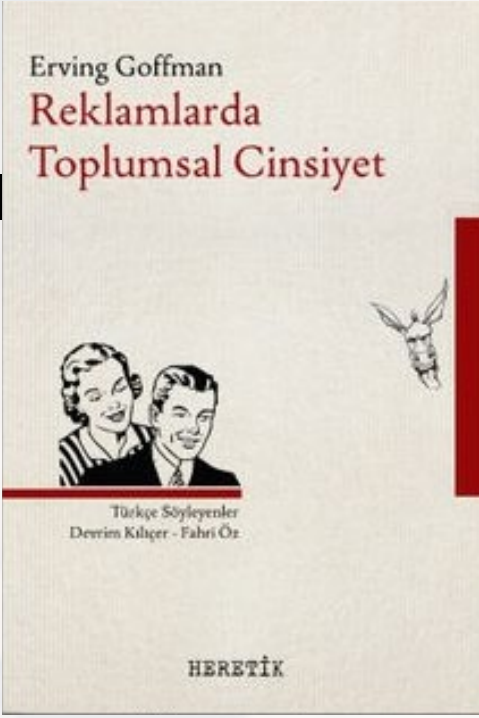
Bazıları Bazen

Yazar: **Nergis Seli**
Resimleyen: **Eren Caner Polat**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Sayfa Sayısı: **24**

Kum Tefrikaları

Yazar: **Ömür İklim Demir**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Sayfa Sayısı: **432**

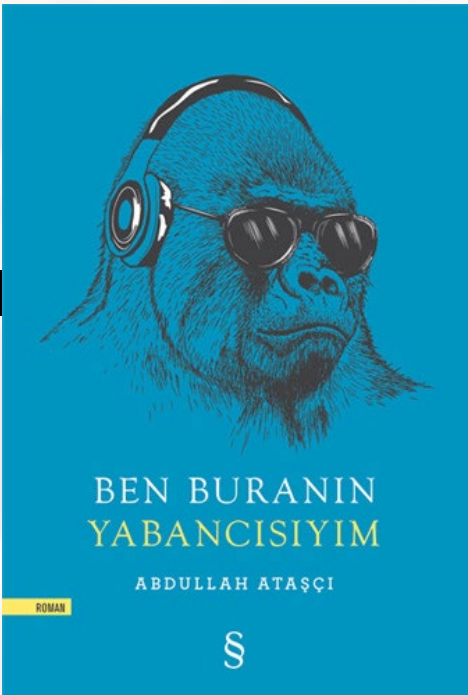
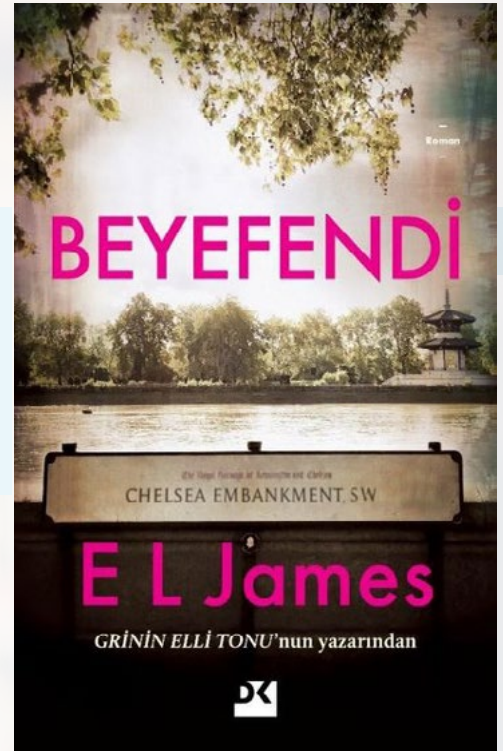

Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet

Yazar: **Erving Goffman**
Çeviren: **Fahri Öz, Devrim Kılıçer**
Yayınevi: **Heretik Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **240**

Beyefendi

Yazar: **E. L. James**
Çeviren: **Bige Turan Zourbakis**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı: **250**

Ben Buranın Yabancısiyim

Yazar: **Abdullah Ataççı**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **190**

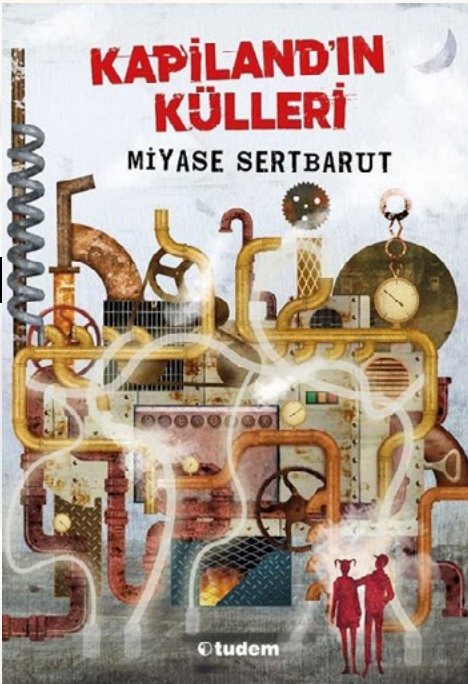
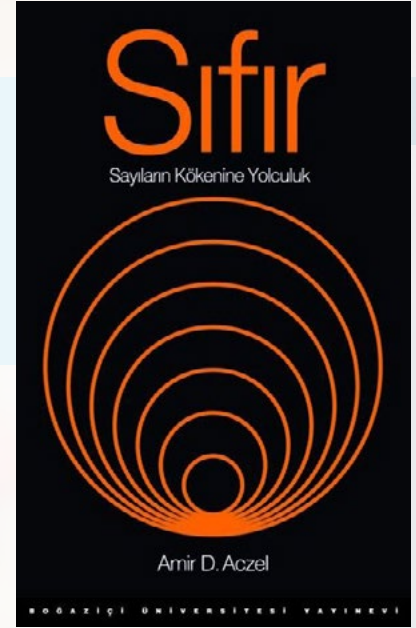

Doğu Masalları

Yazar: Kolektif
Çeviren: Servin Sarıyer
Yayınevi: Karakarga Yayınları
Sayfa Sayısı: 512

Sıfır - Sayıların Kökenine Yolculuk

Yazar: Nergis Seli
Resimleyen: Eren Caner Polat
Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları
Sayfa Sayısı: 210

Kapiland'ın Külleri

Yazar: Miyase Sertbarut
Yayınevi: Tudem Yayınları
Sayfa Sayısı: 200